

PROGRAMA CATEHETICĂ PENTRU ANUL 2015

Lucrare tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
Iași, 2015

Aprobată în Permanența Consiliului eparhial al Arhiepiscopiei Iașilor
din 26 februarie 2015, prin teme nr. 2416/2015

© DOXOLOGIA

ARGUMENT

Necesitatea și foloasele unei activități catehetice bine susținută

În vremea în care ne-a rânduit Dumnezeu să lucrăm pentru mântuirea noastră auzim tot mai des despre efectele îndepărțării omului de Creatorul său. Acest lucru s-a întâmplat de la căderea omului din Rai și se repetă cu orice gest de ignoranță și necunoaștere în care se adâncește omul. De aceea, Mântuitorul Iisus Hristos, înainte de înălțarea de-a dreapta Tatălui, le-a adresat ucenicilor îndemnul: „mergând, **învățați** toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, **învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă**, și iată Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului. Amin.” (Matei 28, 19-20). Soluția este așadar aceea a unei credințe conștiente și personale, a unei întâlniri reale cu Mântuitorul Iisus Hristos, o cunoaștere a lui Dumnezeu care înseamnă, de fapt, viața veșnică (Ioan 17, 3). În acest sens, responsabilitatea slujitorilor Bisericii, care au primit prin hirotonie slujirea învățătoarească, este de a-i învăța pe credincioși cum să se apropie în mod conștient de Dumnezeu. În ultima perioadă se încearcă o revigorare a conștiinței catehetice amorțită și intimidată în perioada comunistă prin organizarea activității catehetice la nivelul Patriarhiei Române. Acest efort trebuie însă aprofundat în teritoriu, mai ales că se observă un relativism doctrinar care se datorează unei catehizări anemice sau dezordonate. Arhiepiscopia Iașilor își propune, prin biroul de cateheză din cadrul Sectorului Învățământ, să vină în sprijinul preoților din parohii în lucrarea pe care o au aceștia în

comunitatea pe care o păstoresc pentru cunoașterea și aprofundarea doctrinei ortodoxe, participarea activă a credincioșilor la săvârșirea cultului divin, intensificarea și generalizarea activităților cu caracter catehetic.

NOTĂ DE PREZENTARE

Activitatea catehetică: între cateheza clasică și cea ocazională

În primele secole creștine cateheza a fost atât ocazională cât și didactică. Era ocazională atunci când se făcea într-un mod neorganizat, în locuri întâmplătoare, de către cateheți pasageri și era didactică atunci când presupunea un loc, un spațiu și un timp bine determinate, fiind desfășurată în cadrul unor instituții cu autoritate (Biserica, școli catehetice) și susținută de persoane pregătite și autorizate de aceste instituții. Cu toate că nu se mai poate vorbi de catehumeni în înțelesul termenului din Biserica primară, există și astăzi necesitatea de a-i catehiza pe creștinii ortodocși din parohii, familiarizându-i cu doctrina și cultul Bisericii Ortodoxe, susținându-i în creșterea duhovnicească. Una din piedicile pe care le întâmpină preoții din parohii în legătură cu programul de cateheză propriu-zisă este aceea a lipsei prezenței unui grup constant la orele de cateheză și a eterogenității celor care participă. De aceea, cateheza propriu – zisă trebuie dublată de cateheza ocazională. Prin cateheza ocazională înțelegem acel demers didactic menit să-i apropie pe credincioși de învățătura ortodoxă și de dreapta-viețuire care se desfășoară pe o perioadă scurtă (10-15 minute) și în legătură directă cu cultul Bisericii: după o anumită slujbă, înainte de spovedanie, cu prilejul săvârșirii unor ierurgii în casele credincioșilor

(aghiazmă, sfințire de casă, pomenire etc.). Aceste cateheze ocazionale trebuie să fie o invitație către cateheza temeinic organizată, cu un program, loc și conținut bine definite.

Metode interactive și atractive pentru cateheză, necesitatea folosirii lor în Biserică

Cateheza trebuie să fie atractivă și interactivă, implicându-i și cointeresându-i cât mai mult pe credincioși. De aceea, folosirea metodelor active de lucru aduce o dinamică și o eficiență sporită catehezei propriu-zise și activităților catehetice. Metodele pot fi aplicate selectiv, în funcție de participanții la cateheză și, tocmai de aceea, ele sunt sugerate și nu impuse, fiecare preot având libertatea să-și aleagă metodele care se potrivesc cel mai bine scopului pe care și l-a propus.

Adaptarea conținutului catehezelor în funcție de particularitățile de vârstă

Programa catehetică pe care v-o propunem se adresează tuturor categoriilor de vârstă (copii, tineri, adulți și bătrâni), urmând ca fiecare preot în parte să adapteze conținutul catehezelor în funcție de particularitățile de vârstă. Nu am insistat pe o prezentare a catehezei în funcție de grupe de vârstă pentru că, de obicei, în parohii preoții lucrează cu grupuri eterogene (în același timp copii, tineri, adulți și bătrâni).

Prezentarea structurii programei catehetice

Elaborarea programei catehetice a avut în vedere realitatea pastorală din Arhiepiscopia Iașilor și necesitatea catehizării susținute în parohii. Programa este structurată pe următoarele componente: notă de prezentare, valori și atitudini, competențe generale și competențe specifice, conținuturi și bibliografie,

sugestii metodologice, exemple pentru activități de învățare, clasificarea și descrierea strategiilor interactive folosite în activitățile de învățare, modele de proiect de activitate catehetică. În această structurare, programa permite preoților și cateheților să-și selecteze și să-și adapteze conținuturile propuse în funcție de achizițiile credincioșilor (având în vedere participarea/neparticiparea acestora în anul/anii anterior/i la activități de catehizare), dar și de alți factori, cum ar fi caracteristicile grupului de credincioși (vârstă, mediu social și familial), resursele didactice - catehetice disponibile etc.

Cele 10 teme catehetice pot fi tratate, la alegerea preoților și în funcție de necesitățile pastorale, în câte o singură cateheză sau pot fi tratate în mai multe cateheze.

Referitor la programarea activităților, preoții vor susține catehezele pe tot parcursul anului 2015, parcurgând primele cinci teme până la 31 iulie 2015, iar următoarele cinci teme până pe 15 decembrie 2015.

Cele mai bune cateheze vor fi promovate ca modele de bună practică în cercurile misionare, ședințele de protopopiat și în materialele Sectorului Învățământ al Arhiepiscopiei Iașilor.

VALORI ȘI ATITUDINI

Programa catehetică pornește de la valorile credinței ortodoxe și **are ca obiectiv să formeze credincioșilor următoarele atitudini:**

- Conștientizarea rolului învățăturilor Bisericii în viața personală și a comunității;
- Dezvoltarea respectului față de cele sfinte;
- Asumarea propriei identități religioase;
- Responsabilitate în exercitarea drepturilor și a obligațiilor care decurg din apartenența la diferite identități (confesiune, națiune, comunitate, profesie, cultură etc.);

- Respect și înțelegere față de semenii de alte credințe și convingeri;
- Grija față de aproapele;
- Interesul pentru aprofundarea cunoștințelor religioase în vederea permanentei deveniri spirituale.

COMPETENȚE GENERALE ȘI SPECIFICE
(capacitatea persoanelor catehizate
de a înțelege și de a trăi învățătura ortodoxă
în contextul temei abordate)

1. Cunoașterea și iubirea lui Dumnezeu ca fundamente ale desăvârșirii și mântuirii omului.

- 1.1. Explicarea rolului și importanței Bisericii pentru mântuirea și desăvârșirea creștinilor;
- 1.2. Explicarea rolului și importanței parohiei pentru mântuirea și desăvârșirea creștinilor.

2. Consolidarea deprinderilor de comportament moral-religios.

- 2.1. Recunoașterea regulilor de comportament moral-religios în viața sfinților și a marilor păstori de suflete din eparhie;
- 2.2. Cunoașterea și respectarea datoriilor enoriașilor față de propria parohie.

3. Cunoașterea și folosirea adecvată a noțiunilor privind Biserica și parohia.

- 3.1. Înțelegerea și utilizarea corectă a termenilor religioși învățați;
- 3.2. Manifestarea interesului pentru lectura textelor cu subiect religios.

4. Manifestarea valorilor și a cunoștințelor religioase în propriile atitudini și comportamente.

4.1. Cunoașterea învățăturii de credință referitoare la Biserică;

4.2. Cunoașterea termenilor administrativi-bisericești privitori la parohie și la organizarea ei;

4.3. Prezentarea modului de implicare în viața Bisericii.

5. Aplicarea învățăturii de credință și a rânduielilor bisericești în viața personală și a comunității.

5.1. Aplicarea modelului de comportament creștin al Sfinților Părinți și păstorilor de suflete din eparhie;

5.2. Respectarea și aplicarea rânduielilor bisericești privind participarea credincioșilor la viața parohiei.

TEMATICA (CONȚINUTURI):

1. Ce este Biserica?

- Hristos și credincioșii. Capul și mădularele Bisericii.
- Biserica, locaș de închinare. Prezentare din punct de vedere liturgic și arhitectonic.
- Prezentarea propriei biserici parohiale

Bibliografie:

1. BRANIȘTE, Pr. Prof. Dr. Ene, *Liturgică generală cu noțiuni de artă bisericească*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1993.
2. BRANIȘTE, Pr. Prof. Dr. Ene, Branîște, Prof. Ecateriana, *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura diecezană Caransebeș, 2001.

3. STĂNILOAE, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Lăcașul bisericesc propriu-zis, cerul pe pământ sau centrul liturgic al creației*, în revista «M. Banatului» nr. 4-6, anul 1981.
4. STREZA, Pr. Liviu, *Biserica lăcaș de închinare*, în revista «M. Ardealului», nr. 5-6, 1972.
5. LEONTE, Pr. Dr. Constantin, *Semnificația liturgico-dogmatică a actului Sfințirii unei biserici* în revista «Mitropolia Moldovei și Sucevei», LXVI(1990), nr. 4, pp. 48-56.
6. ZIZIOULAS, Mitropolit Ioannis, *Ființa eclesială*, trad. de Caliopie Papacioc, Editură, Bizantină, București, 1996.

2. Ce este parohia?

- Parohia – definiție și prevederi statutare.
- Structura administrativă – Preotul, Epitropul, Adunarea parohială, Consiliul parohial, Comitetul parohial;
- Parohia – o familie mare; istoricul propriei parohii.

Bibliografie:

1. COMAN, Pr. Prof. Dr. Constantin, *Prin fereastra bisericii sau o lectură teologică a realității*, Editura Bizantină, București, 2007.
2. NECULA, Pr. Lect. Dr. Constantin, *Îndumnezeirea maidanului*, Editura Agnos, Sibiu, 2006.
3. *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2008.
4. FLOCA, Prof. Dr. Ioan, *Drept canonic ortodox-legislație și administrație bisericească*, Vol. II, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990.
5. AMBROZIE, Episcop vicar patriarhal Sinaitul, *Parohia: comunitate liturgică și misionară*, Editura Cronica Romanului, 2004 (sau <http://www.crestinortodox.ro/drept-bisericesc/parohia-comunitate-liturgica-misionara-69916.html>).

3. Care este slujirea preotului în parohie?

- Preotul – slujitorul lui Hristos și al oamenilor; părintele duhovnicesc: activitatea liturgică (sfântitoare), socială, învățătoarească și conducătoare.
- Cum comunică preotul cu enoriașii săi, inclusiv cu cei plecați în străinătate (site, revistă parohială, vizite pastorale);

Bibliografie:

1. BRIA, Pr. Prof. Dr. Ion, *Liturghia după Liturghie; misiune apostolică și mărturie creștină azi*, Editura Athena, 1996.
2. BRANIȘTE, Pr. Prof. Dr. Ene, *Legăturile preotului cu credincioșii în revista Biserica Ortodoxă Română*, 1972, nr. 3-4, pp. 349-357.
3. PLĂMĂDEALĂ, Dr. Antonie, *Preotul în biserică, în lume, acasă*, Tiparul Tip. Eparhiale, Sibiu, 1996.
4. *Pastorație și misiune în Biserica Ortodoxă*, Editura Episcopiei Dunării de jos, Galați, 2001.

4. Cine sunt enoriașii?

- Enoriașii – împreună-lucrători cu preotul;
- Drepturi și îndatoriri – cunoașterea în profunzime a credinței; mărturisirea și apărarea fără teamă sau rușine a credinței;

Bibliografie:

1. GOREANU, Drd. Veaceslav, *Mirenii în Biserică*, în revista «Luminătorul», 2005, nr. 3, pp. 7-17.
2. JOANTĂ, Drd., Sorin, *Participarea laicilor în viața Bisericii*, în revista «Revista Teologică», XI, nr. 3, 2001.
3. STAN, Pr. Dr. Liviu, *Mirenii în Biserică. Importanța elementului mirean în Biserică și participarea lui la exercitarea puterii bisericești*, Tiparul Tip. Arhidiecezane, Sibiu, 1939.
4. STAN, Pr. Dr. Liviu, *Poziția laicilor în Biserica Ortodoxă*, în revista «Studii Teologice», XX (1968), nr. 3-4.
5. BRIA, Pr. Prof. Dr. Ion, *Liturghia după Liturghie; misiune apostolică și mărturie creștină azi*, Editura Athena, 1996.

6. BURCUS, T. *Îngrijirea biserici îndatorire de seamă a preotului și credincioșilor* în «Îndrumător Bisericesc», Sibiu, 1974, pp. 198-201.
7. CÂNDEA, Pr. Prof. Dr. Spiridon, *Organele ajutătoare ale preotului în activitatea pastorală din parohie* în revista «Mitropolia Ardealului» 3(1958), nr. 5-6, pp. 423-427.

5. Cum participăm activ la viața parohiei?

- Implicarea / participarea la activitățile filantropice, sociale, culturale, misionare etc.;
- Cum se roagă credinciosul ortodox în parohia sa?
- Ce înseamnă să fii ctitor, donator etc.

Bibliografie:

1. BEL, Pr. Prof. Dr. Valer, *Misiune, Parohie, Pastorație*, Editura Reînțregirea, Cluj-Napoca, 2006.
2. BRANIȘTE, Pr. Prof. Dr. Ene, *Parohia-cadrul normal de trăire a vieții creștine*, în «Îndrumări misionare», Coordonator Pr. Prof. Dr. Dumitru Radu, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986.
3. BRIA, Pr. Prof. Dr. ION, *Parohie, preot, credincios: Identitatea și misiunea lor*, în Vol. *Destinul Ortodoxiei*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1990.
4. COSTEA, Pr. Filaret, *Misiunea social-caritativă a Bisericii*, în «Revista Teologică», nr. 4/1991.
5. EMILIANOS, Mitropolit Timiadis, *Preot, parohie, înnoire. Noțiuni și orientări pentru teologia și practica pastorală*, trad. Paul Brusnowski, Editura Sophia, București, 2001.
6. RĂDUCĂ, Pr. Lector Dr. VASILE, *Parohia spațiu misionar*, în revista «Ortodoxia», nr. 3-4/1996, pp. 86-89. (sau <http://www.crestinortodox.ro/religie/parohia-spatiu-misionar-69560.html>)
7. IRINEU, Episcop Bistrițeanul, *Preoția și arta pastorală*, Editura Arhiepiscopiei Cluj-Napoca, 1997.
8. PLĂMĂDEALĂ, Mitropolit Antonie, *Preotul în Biserică, în lume, acasă*, Editura Christiana, Sibiu, 1996.
9. STĂNILOAE, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Preotul, factor de unitate în parohie și în Biserică*, în revista «Îndrumător bisericesc», Episcopia Buzăului, 1987.

10. STĂNILOAE, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Biserica în sens de locaș de închinare și largă comuniune în Hristos*, în revista «Ortodoxia», Anul XXXIV, nr. 3, pp. 336-346.
11. MOLDOVAN, Pr. Prof. Ilie, *Sfânta Liturghie ca icoană a împărăției lui Dumnezeu și însemnătatea ei în viața religioasă-morală a credincioșului ortodox*, în revista «Ortodoxia», XXXIV(1982), nr.1, pp. 99-120.
12. MUNTEANU, Patriarh Nicodim, *Creștinul la Sfânta Liturghie: pregătirea, participarea și folosul duhovnicesc*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006.
13. NECULA, Pr. Prof. Dr. Nicolae, *Biserica și cult pe înțelesul tuturor*, Editura Europartner, București, 1992.
14. PLĂMĂDEALĂ, Mitropolit Antonie, *Tradiție și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, București, 1995.
15. POP, Pr. Dr. Ioan, *Sfânta Liturghie în viața credincioșilor*, Editura Ecclesiast, 2012.
16. POPESCU, Dumitru, *Hristos, Biserica, Societate*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
17. SCHMEMANN, Alexander, *Liturghie și viață. Desăvârșire creștină prin intermediul experienței liturgice*, traducere de Pr. Viorel Sava, Editura Basilica, București, 2014.
18. STĂNILOAE, Pr. Prof. Dr. Dumitru, *Spiritualitate și comuniune în Liturghia Ortodoxă*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2004.

6. Cum răspunde creștinul ortodox provocărilor societății contemporane?

- Enumerarea și prezentarea generală a provocărilor privind: credința, familia, identitatea religioasă și națională;
- Rolul parohiei în prevenirea fenomenului sectar;
- Implicarea parohiei în sprijinirea enoriașilor aflați în dificultate (sărăcie, violență domestică, alcoolism etc.).

Bibliografie:

1. ANDREICUT, Mitropolit Andrei, *Biserica în era globalizării*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2003.
2. BERAR, Petru, *Religia în lumea contemporană*, Editura Politică, București, 1976.
3. CIOBOTEA, Patriarh Daniel, *Înțelesul conciliarității ortodoxe și participarea credincioșilor la ea astăzi*, în revista «Ortodoxia», nr. 4/1988.

4. DUMITRU, Pr. Prof. Dr. Popescu, *Hristos-Biserică-Societate*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1998.
5. ELIADE, Mircea, *Sacrul și profanul*, Editura Humanitas, București, 1995.
6. MANDACHE, Mircea, *Procesul de secularizare și modernizarea societății europene*, în «Revista Română de Sociologie», serie nouă, anul X, nr. 1-2/1999.
7. PATAPIEVICI, Horia-Roman, *Omul recent*, Humanitas, 2001.
8. PETRARU, Pr. Prof. Dr. Gheorghe, *Ortodoxie și Prozelitism*, Editura Trinitas, Iași, 2000.
9. POPA, Pr. Gheorghe, *Comuniune și înnoire spirituală în contextul secularizării lumii moderne*, Editura Trinitas, Iași, 2002.
10. POPESCU, Pr. Prof. Dr., Dumitru, *Ortodoxie și contemporaneitate*, Editura Diogene, București, 1996.
11. SCHEMAMAN, Alexander, *Problems of Orthodoxy in America*, în traducere românească, *Postul Mare: Asceza și Liturghie în Biserica Ortodoxă*, traducere și postfață pr. lect. Gheorghe Popa, s.n., Iași, 1997.
12. VALICĂ, Pr. Prof. Dr. Mihai și colab. *Globalizare. Relații internaționale. Secularism*, apărut în vol. „Teologie Socială”, autori: prof. univ. dr. Pavel Chirilă, asist. soc. drd. Andreea Băndoiu, ec. Drd. Cristian G. Popescu, Editura Christiana, 2007, București.
13. BEL, Pr. Prof. Dr. Valer, *Misiunea Bisericii în lumea contemporană*, Editura Presa Universitară Clujeană, 2002.

7. Cum se implică parohia în misiunea Bisericii?

- Păstrarea identității și a valorilor tradiționale românești;
- Colecte;
- Activități culturale și educaționale;

Bibliografie:

1. CLEMENT Alexandrinul, *Scrieri*, Colecția „Părinți și scriitori Bisericești”, traducere de pr. D. FECIORU, *Stromata III*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982.
2. COMAN, Pr. Prof. Dr. Vasile, *Familia în lumina Sfintei Scripturi*, în revista «Mitropolia Banatului», anul XVII, (1967), nr.1-3, ianuarie - martie.
3. EBERHARD Rieth, *Alcoolismul – o boală?*, Editura Horă, Sibiu, 1999.
4. GURĂ DE AUR Ioan, *Problemele vieții*, traducere din limba greacă de Cristian Spătăreanu și Daniela Filioareanu, Editura Egumenița, 2007.

5. MLADIN, Pr. Prof. Dr. Nicolae, *Familia creștină, în Biserică și problemele vremii*, Editura Dacia Traiana, Sibiu, 1947.
6. PAISIE Aghioritul, *Cuvinte duhovnicești IV. Viața de familie*, traducere din limba greacă de Ieroschim. Ștefan Nutescu, Schitul Lacu - Sfântul Munte Athos, Editura Evanghelismos, București, 2003.
7. PAVEL, Prof. Constantin, *Familia preotului*, în revista «Glasul Bisericii», IX, (1960), nr. 1-2, p. 81.
8. POPA, Pr. Prof. Dr. Gheorghe, *Comuniune și înnoire spirituală în contextul secularizării lumii moderne*, Editura Trinitas, 2000.
9. TĂNASE Laurențiu, *Familia și societatea într-o lume secularizată*, în revista «Familia și viața la începutul unui nou mileniu creștin», București, 2001.
10. TEȘU, Pr. Prof. Dr. Ioan C., *Familia contemporană între ideal și criză*, Editura Doxologia, 2011.
11. TEȘU, Pr. Prof. Dr. Ioan, *Familia creștină, școală a iubirii și a desăvârșirii*, Editura Doxologia, 2011.
12. VLACHOS, Mitropolit Hierotheos, *Psihoterapia Ortodoxă - Știința Sfinților Părinți*, Editura Învierea-Archiepiscopia Timișoarei, Timișoara, 1998.
13. VONIGA, Pr. D. *Mizerie, boală, crimă și degenerare, sau alcoolismul și urmările lui*, Tipografia Nouă, Orăștie, 1910.
14. ZĂGREAN, Arhid. Prof. Ioan, *Probleme morale în operă Sfântului Vasile cel Mare*, în „Sfântul Vasile cel Mare, închinare la 1600 de ani de la desăvârșirea sa”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1980.
15. BEL, Pr. Prof. Dr. Valer, *Importanța parohiei pentru misiune*, în «Anuarul Facultății de Teologie Ortodoxă» II, Cluj-Napoca, 1998.
16. VICOVAN, Pr. Prof. Dr. Ion ROMAN, Emilian-Iustinian (coord.), *Laicii și misiunea creștină: realitate istorică, vocație personală, necesitate eclesială*, Editura Doxologia, Iași, 2014.

8. Care este misiunea mănăstirilor și a duhovnicilor din mănăstiri pentru credincioșii din parohie?

- Ce este mănăstirea?
- Care este diferența dintre mănăstire și parohie?
- Chipuri de mari duhovnici

Bibliografie:

1. BĂLAN, Arhim. Ioanichie, *Chipuri de călugări îmbunătățiți*, vol. I, vol. II, Editura Mănăstirea Sihăstria, Vânători Neamț, 2008-2009.

2. BĂLAN, Arhim. Ioanichie, *Convorbiri duhovnicești*, vol I, vol II, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, București, 1984.
3. BĂLAN, Arhim. Ioanichie, *Părintele Paisie duhovnicul*, Editura Doxologia, Iași, 2010.
4. BALAN, Arhim. Ioanichie, *Patericul românesc*, Târgu Neamț, Editura Sihăstria, 1980.
5. BĂLAN, Arhim. Ioanichie, *Vetre de sihăstrie românească*, Târgu Neamț, Editura Sihăstria 1981.
6. BĂLAN, Arhim. Ioanichie, *Viața Părintelui Ilie Cleopa*, Editura Doxologia, Iași, 2010.
7. BOCA, Arsenie, *Trepte spre vietuirea în monahism*, Editura Teognost, Cluj-Napoca, 2009.
8. BRANIȘTE, Pr. Prof. Dr. Ene și Braniște Ecaterina - *Dicționar enciclopedic de cunoștințe religioase*, Editura Diecezană Caransebeș, 2001.
9. BRIANCIANINOV, Sf. Ignatie, *Fărămiturile ospătului*, Editura Episcopia Ortodoxă Română, Alba Iulia, 1996.
10. CIOBOTEA, Patriarh Daniel, *Călătorind cu Dumnezeu*, Editura Trinitas, Iași, 2000.
11. GHEORGHIOS, Arhim. Starețul Mănăstirii Grigoriu, *Scrieri athonite pe teme contemporane*, Editura Sfântul Nectarie, Arad, 2003.
12. IOSIF, Gheron, *Mărturii din viața monahală*, Editura Bizantină, București, 2007.
13. PAHOMIE cel Mare - *Regulile monahale*, Editura Credința Strămoșească, Iași, 2000.
14. PLĂMĂDEALĂ, Mitropolit Antonie, *Tradiții și libertate în spiritualitatea ortodoxă*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2004.
15. *Viața monahală la Sfântul Vasile cel Mare*, în colecția «Mărgăritarele pustiei», Editura Oastea Domnului, Sibiu, 2010.

9. Sfântul Ioan Gură de Aur, exemplu pentru enoriașii noștri

- Viața și opera (aspecte semnificative; Sf. Ioan Gură de Aur - cel mai mare predicator; Liturghia Sfantului Ioan Gură de Aur; Familia în opera Sf. Ioan Gură de Aur; Sf. Antuza - model de mamă creștină)
- Actualitatea învățăturilor sale

Bibliografie:

1. BRANIȘTE, Pr. Prof. Dr. Ene, *Liturgica specială pentru facultățile de teologie*, ediția a V-a, Editura Lumea credinței, București, 2008.

2. COMAN, Pr. Prof. Ioan G., *Actualitatea Sfântului Ioan Gură de Aur*, în revista «Studii Teologice», nr. 7-8/ 1955.
3. *Din învățăturile morale ale Sfântului Ioan Gură de Aur*, Editura Arhiepiscopiei Sucevei și Rădăuților, Suceava, 2005.
4. GURĂ DE AUR, Sf. Ioan, *Cuvântări despre viața de familie* (traducere de pr. Marcel Hanches), Editura Învierea, Timișoara, 2005.
5. GURĂ DE AUR, Sf. Ioan, *Cuvioasa Olimpiada Diaconița, o viață, o prietenie, o corespondență*, Editura Deisis, Sibiu, 1997.
6. GURĂ DE AUR, Sf. Ioan, *Despre preoție*, (traducere, introducere și note de pr. Dumitru Fecioru), Editura Sofia, București, 2004.
7. GURĂ DE AUR, Sf. Ioan, *Omiliile și cuvântări despre educația copiilor* (traducere de pr. Marcel Hanches), Editura Marineasa, Timișoara, 2005.
8. GURĂ DE AUR, Sf. Ioan, *Părinți, copii și creșterea lor*, (traducere de Zenaida Anamaria Luca), Editura Panaghia, 2005.
9. GURĂ DE AUR, Sf. Ioan, *Problemele vieții* (traducere de Cristian Spătăreanu și Daniela Filioeanu), Editura Egumenița, 2007.
10. GURĂ DE AUR, Sf. Ioan, *Scrieri*, Partea a II-a (trad. de pr. T. Fecioru), în colecția P.S.B., vol. 22, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1989;
11. GURĂ DE AUR, Sf. Ioan, *Scrieri*, Partea a III-a (trad. de pr. T. Fecioru), în colecția P.S.B., vol. 23, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, București, 1994;
12. GURĂ DE AUR, Sf. Ioan, *Scrieri*, Partea I (trad. de pr. T. Fecioru), în colecția P.S.B., vol. 21, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1989.
13. *Lumina Sfințelor Scripturi (Antologie tematică din opera Sfântului Ioan Gură de Aur)*, vol. I-II, antologie și studii introductive de Drd. Liviu Petcu, Editura Trinitas, Iași, 2007.
14. PRUTEANU, Ieromonah Petru, *Rânduiala liturghiei Sf. Ioan Gură de Aur, Liturgia Ortodoxă, istorie și actualitate*, Editura Sophia, București, 2013.
15. VOICU, Arhid. Prof. Dr. Constantin, *Patrologie*, vol. II, Editura Basilica, București, 2010.

1. www.ioanguradeaur.ro
2. <http://www.sufletortodox.ro/arhiva-biblioteca-ortodoxa/index.php?dirăcarti-documente/Ioan-Gura-de-Aur/>
3. <http://www.parohia-hamburg.de/download/carti/Sf%20Ioan%20Gura%20de%20Aur%20-%20Parinti,%20Copii%20si%20Cresterea%20Lor.pdf>
4. <http://www.crestinortodox.ro/sfinti/sfantul-ioan-gura-aur-mai-mare-predicator-crestin-73064.html>

5. <http://www.doxologia.ro/viata-bisericii/documentar/cine-fost-sfantul-ioan-gura-de-aur>
6. <http://www.doxologia.ro/studiul-sfintei-scripturi/sf-ioan-hrisostom-cum-citim-interpretam-sfanta-scriptura>
7. <http://www.romarch.org/pags.php?idâ1196>

10. Chipuri de mari păstori de suflete ai Bisericii Ortodoxe Române

- Ierarhi
- Preoți
- Monahi și monahii

Bibliografie:

Ierarhi

1. ***, *Sfinți Români și Apărători ai legii strămoșești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987;
2. AIOANEI, Arhim. Timotei, *Portrete în cuvinte*, Editura Trinitas, 2007.
3. ERBICEANU, Constantin, *Istoria Mitropoliei Moldovei și Sucevei și a catedralei mitropolitane din Iași*, București, 1888.
4. PĂCURARIU, Pr. Prof. Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române, pentru Institutetele Teologice* - 3 vol. Editura a II-a, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1992-1994.
5. Idem, *Sfinți daco-romani și români*, ediția a doua, Editura Trinitas, Iași, 2000.

Preoți

1. BUGA, Preot Prof. Ion, *Minipatrologie Contemporană*, Editura Symbol, 1994.
2. PĂCURARIU, Pr. Prof. Mircea, *Dicționarul Teologilor Români*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1996.
3. POPESCU, Nicolae, *Preoți de mir adormiți întru Domnul*, Editura Christiana, București, 2002.

Monahi și monahii

1. ***, *Sfinți Români și Apărători ai legii strămoșești*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1987.
2. AIOANEI, Arhim. Timotei, *Viețuitori din chinovia Neamțului în veacul XX. Biografii*, Editura Trinitas, Iași, 2008.

3. ALUI GHEORGHE, Adrian, *Părintele Iustin Pârnu - o misiune creștină și românească*, Editura Doxologia, Iași, 2013.
4. BĂLAN, Arhim. Ioanichie, *Părintele Paisie Duhovnicul*, Editura Doxologia, Iași 2013.
5. BĂLAN, Arhim. Ioanichie, *Viata Părintelui Cleopa*, Editura Trinitas, Iași, 2002.
6. BĂLAN, Arhim. Ioanichie, *Patericul Românesc*, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2011.
7. SEICHE, Fabian, *Martiri și mărturisitori români din secolul XX. Închisorile comuniste din România*, Editura Agaton, 2014.
8. *Părintele Paisie Olaru (1897-1990) povătuitor spre poarta Raiului: in memoriam*, Ediția a 2-a îngrijita de Arhim. Timotei Aioanei și Pr. Constantin Prodan, Doxologia, Iași, 2010.
9. *Părintele Cleopa Ilie (1912-1998): prieten al sfinților si duhovnic al creștinilor. In Memoriam*, Ediția a 2-a îngrijita de Arhim. Timotei Aioanei, Ierom. Petru Balan și Pr. Constantin Prodan, Doxologia, Iași, 2011.
10. *Părintele Arhidiacon Ioan Ivan: comoara de sub tâmpla Mănăstirii Neamț*, Coord. Vasile Nechita, Cuvânt înainte de PS Dr. Calinic Botoșăneanul, Trinitas, Iași, 2009.
11. *Dincolo de poarta lumini: Arhimandritul Partenie Apetrei*, coord. Arhim. Timotei Aioanei, Trinitas, Iași, 2009.

SUGESTII METODICE REFERITOARE LA PREZENTAREA CONȚINUTURILOR CARE SE URMĂRESC A FI STUDIATE:

- Nu folosiți des prelegerea sau discursul!
- Folosiți mijloace moderne: prezentările multimedia, planșele și materialele de cult într-o cât mai bună stare de utilizare!
 - Realizați conexiuni interdisciplinare!
 - Valorificați talentele și experiențele pozitive ale credincioșilor!
 - Realizați prezentări cât mai atrăgătoare sub forma debaterii, dialogului și a altor structuri conversative, interactive!

EXEMPLE (SUGESTII) PENTRU ACTIVITĂȚILE DE ÎNVĂȚARE

Conținuturi cateheze	Exemple pentru activități de învățare
<p>1. Ce este Biserica?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hristos și credincioșii. Capul și mădularele Bisericii • Biserica, locaș de închinare. Prezentare din punct de vedere liturgic și arhitectonic. • prezentarea propriei biserici parohiale 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentări tematice, pornind de la <i>Pilda viței și a mlădițelor</i> sau de la alte materiale scripturistice cu privire la întemeierea comunității eclesiale. Pot fi utilizate strategii moderne, cum ar fi: <ul style="list-style-type: none"> - Reuniunea Panel; - Termenii-cheie esențiali; - Masa rotundă; - Lectura și dezbaterrea materialelor adecvate temei • Prezentare Power Point, multimedia sau de film a specificului Bisericii Ortodoxe în general, dar și a propriei biserici parohiale; • Prezentare de albume foto privind arhitectura și pictura locașurilor de cult, viața bisericească; • Fixarea și evaluarea cunoștințelor dobândite prin metoda R.A.I. (Răspunde-Aruncă-Interoghează). Realizarea de pelerinaje la biserici și mănăstiri reprezentative.
<p>2. Ce este parohia?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Parohia – definiție și prevederi statutare. • Structura administrativă – Preotul, Epitropul, Adunarea parohială, Consiliul parohial, Comitetul parohial; Parohia – o familie mare; istoricul propriei parohii. 	<p>Învățare prin descoperire folosind metode ca:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brainstorming - Studiul de caz - Știu/Vreau să știu/Am învățat - Termeni-cheie inițiali - Photolangage; - Gândiți/Lucrați în perechi/Comunicați

	<p>- Prezentare PowerPoint/ materiale video și multimedia</p> <p>Evaluarea cunoștințelor dobândite prin metode ca:</p> <ul style="list-style-type: none"> - R.A.I. - Cadranele <ul style="list-style-type: none"> • Vizită în parohie; • Realizarea unui calendar al activităților parohiei, în concordanță cu cel liturgic; • Realizarea de studii, monografii • Întocmirea portofoliului parohiei/ albumul parohiei
<p>3. Care este slujirea preotului în parohie?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Preotul – slujitorul lui Hristos și al oamenilor; părinte duhovnicesc: activitatea liturgică (sfințitoare), socială, învățătoarească (de apostolat, pedagogică) și conducătoare; • Cum comunică preotul cu enoriașii săi, inclusiv cu cei plecați în străinătate (discuții față către față, site, revistă parohială, vizite pastorale). 	<ul style="list-style-type: none"> • Argumentarea importanței prezenței preotului permanent în mijlocul obștei sale de credincioși; • Valorificarea experiențelor individuale, folosind tehnici moderne ca: <ul style="list-style-type: none"> - Interviul direct - Jurnalul cu dublă intrare - Creioanele la mijloc - Acvariul • Prezentare PowerPoint/multimedia • Realizarea unui plan de intervenție pentru îmbunătățirea relaționării dintre membrii comunității parohiale.
<p>4. Cine sunt enoriașii ?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Enoriașii – împreună-lucrători cu preotul; • Drepturi și îndatoriri – cunoașterea în profunzime a credinței; mărturisirea și apărarea fără teamă sau rușine (restricționări afective: jenă, timiditate etc.) a credinței; 	<ul style="list-style-type: none"> • Învățarea prin descoperire, utilizându-se metode ca: <ul style="list-style-type: none"> - Jocul de rol pe baza unor texte selectate - Lansarea de concursuri prin care să fie valorificate abilitățile individuale ale enoriașilor - Phillips 6-6 - Pălăriile gânditoare

	<ul style="list-style-type: none"> - Mozaicul - Prezentare <p>PowerPoint/multimedia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evaluarea cunoștințelor dobândite prin metode ca: <ul style="list-style-type: none"> - R.A.I. - Jurnalul cu dublă intrare • Realizarea de expoziții cu lucrări ale enoriașilor pe diverse teme religioase.
<p>5. Cum participăm activ la viața parohiei?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Implicarea / participarea la activitățile filantropice, sociale, culturale, misionare etc.; • Cum se roagă credinciosul ortodox în parohia sa? <ul style="list-style-type: none"> • Ce înseamnă să fii ctitor, donator etc. 	<ul style="list-style-type: none"> • Învățare dirijată și/sau prin descoperire folosind metode ca: <ul style="list-style-type: none"> - Metoda 6-3-5 - Studiul de caz - Știu/Vreau să știu/Am învățat - Prezentare <p>PowerPoint/multimedia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fixarea și evaluarea cunoștințelor dobândite prin metoda: <ul style="list-style-type: none"> - Cadranele • Exerciții de colaborare, prin implicarea în activități cu ajutorul tehnicilor moderne. <ul style="list-style-type: none"> - Cubul - Postere și afișe pentru marcarea sărbătorilor și evenimentelor deosebite din viața parohiei. • Schimb de bune practici cu enoriași ai altor parohii (prin parteneriate semnate de preotul de parohie cu preoți din alte parohii). • Crearea de proiecte ale parohiei (cu autofinanțare sau/și cu finanțare externă).
<p>6. Cum răspunde creștinul ortodox provocărilor societății contemporane?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Enumerarea și prezentarea generală a provocărilor privind: 	<ul style="list-style-type: none"> • Învățare prin schimb constructiv de opinii folosind metode ca: <ul style="list-style-type: none"> - Masa rotundă - Sinectica - Dezbaterea

<p>crediința, familia, identitatea religioasă și națională;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rolul parohiei în prevenirea fenomenului sectar; • Implicarea parohiei în sprijinirea enoriașilor aflați în dificultate (sărăcie, violență domestică, alcoolism și alte dependențe nocive) 	<p>– Prezentare PowerPoint/multimedia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evaluarea cunoștințelor dobândite prin metoda: <ul style="list-style-type: none"> – Bulgărele de zăpadă • Conceperea și implementarea proiectelor de parohie cu caracter misionar-filantropic; • Realizarea parteneriatelor misionare active cu: școala, cu alte instituții de cultură și asistență socială; • Organizarea unor gale cu impact social, la care să fie oferite donații pentru categoriile sociale defavorizate din comunitatea parohială.
<p>7. Cum se implică parohia în misiunea Bisericii?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Păstrarea identității și a valorilor tradiționale românești; • Colectele (donațiile); • Activități culturale și educaționale. 	<ul style="list-style-type: none"> • Învățare prin descoperire și/sau prin schimb constructiv de opinii folosind metode ca: <ul style="list-style-type: none"> - Studiul de caz - Masa rotundă - Sinectica - Dezbaterea - Prezentare PowerPoint/multimedia • Evaluarea cunoștințelor dobândite prin metoda: <ul style="list-style-type: none"> - Cadranele • Realizarea de activități comune cu partenerii de proiect parohial: școli, asociații, fundații, O.N.G.-uri; • Organizarea de întâlniri cu personalități ale vieții religioase, culturale, sociale, științifice, dar și cu reprezentanți ai categoriilor sociale defavorizate; • Implicarea în organizarea unor activități agreate de membrii comunității parohiale: after-school pentru copii,

	<p>vizionare de filme pe categorii de vârstă, șezători tematice cu persoanele în vârstă.</p>
<p>8. Care este misiunea mănăstirilor și a duhovnicilor din mănăstiri pentru credincioșii din parohie?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ce este mănăstirea? • Care este diferența dintre mănăstire și parohie? • Chipuri de mari duhovnici 	<ul style="list-style-type: none"> • Învățare prin schimb constructiv de opinii și prin descoperire folosind metode ca: <ul style="list-style-type: none"> - Știu/Vreau să știu/Am învățat - Sinectica - Photolangage - Controversa academică - Reuniunea Panel - Brainstorming - Dezbaterea - Prezentare <p>PowerPoint/multimedia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Evaluarea cunoștințelor dobândite prin metoda: <ul style="list-style-type: none"> - Bulgărele de zăpadă • Se vor face recomandări de lecturi din operele marilor duhovnici prezentați (de preferat din fondul de carte existent în biblioteca parohială, fără a exclude și alte surse). <ul style="list-style-type: none"> • Împărtășirea de impresii referitoare la experiențele pozitive personale trăite de enoriași care au vizitat mănăstiri românești și din afara țării. • Organizarea de pelerinaje.
<p>9. Sfântul Ioan Gură de Aur exemplu pentru enoriașii noștri</p> <ul style="list-style-type: none"> • Viața și opera (aspecte semnificative Sfântul Ioan Gură de Aur - cel mai mare predicator; Liturghia Sfântului Ioan Gură de Aur; Familia în opera Sfântului Ioan Gură de Aur; Sfânta Antuza - model de mamă creștină) • Actualitatea învățăturilor Sfântului Ioan Gură de Aur. 	<ul style="list-style-type: none"> • Prezentarea conținutului tematic, folosind metodele moderne: <ul style="list-style-type: none"> - SINELG - Bulgărele de zăpadă - Piramida - Studiul de caz - Masa rotundă - Turul galeriei - Prezentare PowerPoint/multimedia

	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluarea cunoștințelor dobândite prin metode ca: <ul style="list-style-type: none"> - Jurnalul cu dublă intrare - Cadranele - R.A.I. • Se vor face recomandări de lecturi din operele Sfântului (de preferat din fondul de carte existent în biblioteca parohială, fără a exclude și alte surse). • Realizarea unei expoziții de icoane cu Sfântul Ioan Gură de Aur. • Organizarea de concursuri, valorificând potențialul creativ al enoriașilor: eseuri, articole pe siteul parohiei etc.
<p>10. Chipuri de mari păstori de suflete ai Bisericii Ortodoxe Române</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ierarhi • Preoți • Monahi și monahii 	<ul style="list-style-type: none"> • Învățare prin descoperire și/sau prin schimb constructiv de opinii folosind metode ca: <ul style="list-style-type: none"> - Studiul de caz - Masa rotundă - Photolangage - Dezbaterea - Jocul de rol - Prezentare <p>PowerPoint/multimedia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Se vor face recomandări de lecturi din operele marilor păstori de suflete prezentați (de preferat din fondul de carte existent în biblioteca parohială, fără a exclude și alte surse). • Dezbaterea dirijată și moderată de către preot sau de către un invitat, personalitate a vieții spirituale.

CLASIFICAREA METODELOR INTERACTIVE (după etapele activității):

a) Metode de prezentare a conținuturilor:

- SINELG;
- controversa academică;
- studiul de caz;
- termenii cheie esențiali;
- brainstorming;
- Știu/Vreau să știu/Am învățat
- masa rotundă;
- interviul în direct;
- reuniunea Panel;
- sinectica;
- Gândiți/Lucrați în perechi/Comunicați;
- Photolangage;
- Acvariul;
- Ghidul de anticipație;
- Creioanele la mijloc;
- Metoda 6-3-5.

b) Metode de evaluare:

- Cubul;
- Mozaicul;
- Phillips 6-6;
- Cadraneele;
- Cvintetul;
- Jurnalul cu dublă intrare;
- Creioanele la mijloc;
- Bulgărele de zăpadă;
- Turul galeriei;
- R.A.I.

Cele mai multe dintre metodele interactive au caracter mixt, adică se pot folosi atât la prezentarea noului conținut, cât și la evaluare, putând acoperi astfel întreaga activitate.

Ghid de prezentare succintă a strategiilor (metodelor și tehnicilor) interactive folosite în activitățile de învățare¹:

1. SINELG (învățare eficientă prin înțelegerea conținutului unei prezentări sau a unui text)

Etape:

- a) Prezentarea temei și a textului ce urmează a fi lecturat;
- b) Inventarierea cunoștințelor deja cunoscute în legătură cu textul, prin notarea acestora pe o foaie;
- c) Notarea ideilor de către preot pe flipchart;
- d) Lectura textului care trebuie să existe în variantă multiplicată pentru toți participanții. Aceștia vor realiza adnotări marginale, în felul următor:

- semnul „√” (bifă) – conținutul confirmă cunoștințele sau opiniile cunoscute de formabil;

- semnul „-” (minus) – conținutul textului infirmă opiniile lui;

- semnul „+” (plus) – informația citită este nouă;

- semnul „?” (semnul întrebării) – se consideră că un anumit aspect este tratat confuz sau există un anumit aspect despre care formabilul ar dori să afle mai multe informații.

e) Realizarea unui tabel sintetic, cu rubricile:

√	-	+	?
cunoștințe confirmate de text	cunoștințe infirmate de text	cunoștințe noi, neîntâlnite până acum	cunoștințe incerte, confuze, care merită să fie cercetate

f) Înțelegerea (realizarea sensului) și monitorizarea înțelegerii prin discuții în grupul lărgit.

¹ Adaptate de prof. Fulvia Horobet după Mihaela Suditu, *Metode interactive de predare-învățare* (suport de curs), 2012; Ștefania Zlate, *Strategii moderne de predare-învățare-evaluare* (suport de curs POSDRU), 2011; Dorin Opris, *Metode active de predare-învățare. Modele și aplicații la religie*, Ed. Sf. Mina, Iași, 2006.

2. CONTROVERSA ACADEMICĂ (generator de debateri)

Etape:

a) Prezentarea temei printr-o lectură, printr-o discuție, studiu de caz etc.

b) Adresarea unei întrebări cheie care să împartă grupul în două părți: cei care răspund cu „DA” și cei care răspund cu „NU”;

c) Organizarea grupului în echipe de câte patru persoane (în fiecare echipă vor fi două persoane care sunt PRO și două persoane care sunt CONTRA);

d) Discutarea argumentelor fiecăruia în grupul de patru din care face parte;

e) Desfacerea echipelor și formarea altora tot după aceeași formulă: 2 PRO și 2 CONTRA, cu discutarea opiniilor;

f) Regruparea inițială, cu discuții în care argumentele sunt completate cu ce au cules din noua echipă;

g) Susținerea în fața tuturor a concluziilor cu care a rămas fiecare membru al grupului mare.

3. STUDIUL DE CAZ

Etape:

a) Prezentarea cazului, a conținutului temei propuse;

b) Dezbateri, în vederea înțelegerii cât mai corecte a conținutului;

c) Stabilirea concluziilor.

4. TERMENII-CHEIE INIȚIALI (actualizare a concepțelor însușite anterior și stabilirea conexiunii cu noul conținut)

Etape:

a) Alegerea de către preot a 3-6 termeni noi, care vor fi scriși pe flipchart;

b) Discutarea, în perechi, a membrilor grupului, timp de maxim 5 minute;

- c) Prezentarea conținutului nou de către preot sau lectura acestuia dintr-un material pregătit dinainte;
- d) Compararea rezultatelor inițiale, ale cursanților, cu cele corecte;
- e) Fixarea cunoștințelor.

5. BRAINSTORMING (stimulare a gândirii creative)

Etape:

- a) Lansarea temei de către formator;
- b) Cursanții vor fi invitați să își noteze punctele de vedere despre tema propusă;
- c) Notarea pe flipchart a tuturor ideilor (preferabil, fără repetarea lor);
- d) Evaluarea activității.

6. ȘTIU/VREAU SĂ ȘTIU/AM ÎNVĂȚAT

Etape:

- a) Fiecărui participant i se va da de la început o foaie tabelată cu 3 coloane ca în titlu;
- b) Formatorul lansează titlul temei care va fi prezentată în acea zi;
- c) Toți credincioșii vor completa prima rubrică, respectiv ȘTIU, cu ceea ce cunosc deja despre subiectul în cauză;
- d) Formatorul prezintă conținutul (folosind lectura sau prezentarea orală sau proiecția multimedia etc.). În acest timp, cursanții completează coloana VREAU SĂ MAI ȘTIU
- e) Au loc dezbateri, lămuriri;
- f) Credincioșii scriu concluziile învățării în coloana AM ÎNVĂȚAT.

7. MASA ROTUNDĂ (învățare prin cooperare)

Etape:

- a) Credincioșii sunt împărțiți în grupuri de câte 5-7 persoane. Pe o coală de hârtie, fiecare echipă va scrie tot ce știe

despre tema propusă spre discuție sau despre tema care a fost deja prezentată de către preot;

b) Unul dintre membrii fiecărei echipe va prezenta opiniile scrise. Acestea vor fi analizate în cadrul grupului lărgit.

8. INTERVIUL ÎN DIRECT

Etape:

a) Catehetul prezintă cât mai atrăgător conținutul învățării;

b) Se vor forma perechi (interviewator și respondent), care vor fi supravegheați și îndrumați de către catehet;

c) Evaluarea de ansamblu a perechilor care au acceptat acest joc de rol.

9. REUNIUNEA PANEL (asemănătoare metodei *Masa rotundă*)

Etape:

a) Selectarea unui grup restrâns de cunosători ai conținutului temei, numiți „jurați”, care se vor poziționa în mijloc, în cerc;

b) Ceilalți participanți vor urmări cu atenție discuția și, la final, vor adresa întrebări sau vor trimite bilete cu întrebări la temă, iar „jurații” vor răspunde.

10. SINECTICA

Etape:

a) Este lansat titlul temei de studiu;

b) Dacă sunt persoane de profesii diferite, metoda poate fi aplicată cu mai mult succes; Fiecare persoană își va spune punctul de vedere referitor la temă,

c) Preotul catehet va realiza prezentarea corectă;

d) Evaluarea activității, formularea de concluzii individuale despre conținutul prezentat; Schimb de opinii.

11. GÂNDIȚI/LUCRAȚI ÎN PERECHI/COMUNICAȚI

Etape:

- a) Formarea perechilor;
- b) Lansarea aceleiași teme ambilor membri ai perechii (dar fiecare pereche poate avea sarcini diferite pentru tema propusă spre învățare);
- c) Realizarea individuală a sarcinii, în maxim 5 minute;
- d) Prezentarea răspunsurilor către partenerul perechii și formularea de concluzii comune;
- e) Prezentarea concluziilor în fața întregului grup.

12. CUBUL

Etape:

- a) Pe fețele unui cub se notează 6 sarcini de lucru pentru tema prezentată de formator. Aceste sarcini trebuie să corespundă imperativelor: *Describe*; *Compară*; *Analizează*; *Asociază*; *Aplică*; *Argumentează*;
- b) Se concluzionează în comun și se fixează, astfel, cunoștințele.

13. PHOTOLANGAGE

Etape:

- a) Prezentarea conținutului de către formator;
- b) Formatorul expune un set de imagini la temă. Cursanții le privesc atent și își aleg una dintre acele imagini;
- c) Fiecare cursant va argumenta selecția făcută;
- d) Se va discuta imaginea care a adunat numărul cel mai mare de preferințe și se va concluziona.

14. MOZAIICUL

Etape:

- a) Împărțirea grupului de credincioși în echipe de câte patru persoane, fiecare primind un număr de la 1 la 4;
- b) Prezentarea temei propuse și împărțirea sarcinilor de lucru pe fișe, în prealabil pregătite pentru fiecare dintre cele patru numere;

c) Persoanele care au primit numărul 1 se vor grupa separat (la fel vor proceda și ceilalți, formând echipe în funcție de numărul primit inițial) și vor lucra sarcina care le-a revenit;

d) Revenirea în echipa inițială pentru a prezenta acelora rezultatul sarcinii din grupul care i-a reunit prin purtarea aceleiași cifre.

15. PHILLIPS 6-6

Etape:

a) Împărțirea grupului de credincioși în echipe de câte 6 membri;

b) Lansarea temei de discuție;

c) Discutarea în echipă timp de 6 minute;

d) Un coleg va prezenta ideile echipei;

e) Confruntarea ideilor echipelor;

f) Formularea concluziilor.

16. CADRANELE

Etape:

a) Pe o foaie de flipchart, se trasează o cruce cât toată coala (adică foaia va fi împărțită în patru părți egale, denumite cadrane);

b) Conținutul este prezentat de către preotul formator;

c) Grupul va fi împărțit în patru echipe, fiecare echipă având de rezolvat câte o sarcină legată de tema prezentată;

d) Rezultatele vor fi notate în cele patru cadrane, corespunzătoare fiecărei sarcini de lucru.

17. CVINTETUL (metodă de evaluare)

Etape:

a) Preotul prezintă conținutul catehezei;

b) Fiecare participant va avea ca sarcină să scrie o poezie cu cinci versuri, în felul următor:

1. Cuvântul/sintagma cheie – 1 substantiv
 2. 2 cuvinte care să fie adjective ce descriu cuvântul din primul vers
 3. 3 cuvinte care exprimă acțiuni legate de cuvântul cheie
 4. 4 cuvinte care exprimă sentimente legate de primul vers
 5. 1 cuvânt care exprimă esența sau concluzia temei.
- c) Evaluarea creațiilor literare ale credincioșilor.

18. Acvariul

Etape:

- a) Scaunele sunt dispuse în două cercuri concentrice;
- b) Participanții sunt invitați să ocupe locurile așa cum preferă. Cei poziționați în mijloc vor forma grupul de discuție, iar cei de pe margine vor fi observatori. Preotul va sta într-un loc de unde să poată vizualiza toată desfășurarea activității;
- c) Credincioșii din mijloc vor avea ca sarcină să dezbată o temă controversată. Cei de pe margine își vor nota pe o fișă tot ceea ce consideră semnificativ legat de dezbateri. Vor prezenta observațiile lor;
- d) Rolurile se vor inversa, adică cei care au fost în grupul de discuție vor fi observatori și invers.

19. METODA 6-3-5

Etape:

- a) Prezentarea conținutului de către preot sau prin dezbateri;
- b) Constituirea echipelor de lucru de câte șase persoane;
- c) Enunțarea unei teme comune tuturor echipelor;
- d) Fiecare echipă va avea de scris pe o foaie câte trei idei în timp de cinci minute de la lansarea temei;
- e) Confruntarea răspunsurilor, prin notarea tuturor pe o coală de flipchart;
- f) Evaluarea activității de învățare.

20. JURNALUL CU DUBLĂ INTRARE

Etape:

a) Fiecare participant va primi o foaie pe care o va împărți în două părți: pe o jumătate va scrie sau va reprezenta grafic un fragment sau o imagine care l-a impresionat plăcut sau neplăcut în conținutul prezentat. În jumătatea cealaltă, va argumenta alegerea realizată;

b) Evaluarea jurnalului, care poate fi continuat și la alte teme/conținuturi.

21. CREIOANELE LA MIJLOC

Etape:

a) Prezentarea conținutului de idei;

b) Formarea echipelor de până la 7 membri;

c) Specificarea sarcinii de lucru;

d) Fiecare membru își va expune opinia prin lăsarea creionului în mijloc. Cine dorește să revină cu o completare nu o poate face până ce nu au fost adunate toate creioanele echipei la mijloc;

e) Un membru desemnat de echipă va prezenta concluzia acesteia.

22. GHIDUL DE ANTICIPAȚIE

Etape:

a) Preotul va formula 3-4 termeni cheie ai conținutului care urmează să fie prezentat sau dezbătut și îi va nota pe foaia de flipchart;

b) Participanții vor avea de anticipat relația dintre acei termeni și conținutul care se va deschide cunoașterii lor. Răspunsurile se vor nota pe aceeași foaie;

c) Preotul va prezenta conținutul;

d) Confruntarea rezultatelor.

23. BULGĂRELE DE ZĂPADĂ

Etape:

- a) Prezentarea conținutului catehezei;
- b) Împărțirea credincioșilor în echipe de câte șapte membri;
- c) Enunțarea unei probleme;
- d) Fiecare membru va scrie pe o foită soluția sa;
- e) În cadrul fiecărei echipe se realizează o ierarhizare a soluțiilor găsite, adică cea mai bună pe primul loc și tot așa până la a șaptea;
- f) Primele două idei de la fiecare echipă se vor scrie pe foaie de flipchart și va fi evaluată activitatea de învățare.

24. TURUL GALERIEI

Etape:

- a) Prezentarea conținutului de idei al temei propuse;
- b) Împărțirea participanților în echipe de câte patru membri;
- c) Realizarea unui produs (desen) referitor la tema abordată;
- d) Expunerea lucrărilor realizate de toate echipele;
- e) Fiecare participant la activitate va examina lucrările expuse și va putea scrie observații într-un colț al acestora;
- f) După încheierea turului, fiecare echipă își citește observațiile și își autoevaluează lucrarea.

25. R.A.I. (Răspunde – Aruncă – Interoghează)

Etape:

- a) Preotul împreună cu credincioșii se vor implica într-un joc de aruncare a unei mingi mici și ușoare de la unul la altul;
- b) Cel care aruncă mingea trebuie să pună o întrebare din lecția predată celui care o prinde;
- c) Cel care primește mingea, după ce răspunde la întrebare, aruncă la rândul său mingea unui alt participant, adresându-i o întrebare din tematica abordată la cateheză;
- d) Se recomandă implicarea cât mai multor participanți la acest joc.

PROIECT DE ACTIVITATE CATEHETICĂ

Unitatea catehetică: Sfânta Biserică

Tema catehezei: Biserica, locaș de închinare

Tipul activității: de consolidare a conținutului catehetic

Scopul activității: consolidarea și aprofundarea cunoștințelor referitoare la Sfânta Biserică, ca loc de trăire și mărturisire a credinței creștine

Strategiile catehetice:

- a. **Metode:** masa rotundă, termenii cheie esențiali, prezentarea multimedia;
- b. **Mijloace:** coli de hârtie, pixuri
- c. **Forme de organizare a activității:** individual, în echipe, frontal

Scenariul catehetic

1. Organizarea activității:

a. Catehetul va ști dinainte câți participanți vor veni la activitate și va așeza scaune în semicerc. Va avea aproape de el materialele didactice pe care le va folosi în activitate: fișa de lectură, foi și pixuri pentru toți membrii grupului etc.

b. Salutul și rugăciunea de început.

2. Introducerea în activitatea catehetică/Pregătirea apercipientivă:

• Fie printr-un joc de „spargere a gheții”, gen: *Mă simt foarte bine în biserica mea, pentru că...* (fiecare membru al grupului își exprimă bucuria pe care o simte atunci când se află în comuniunea de trăire a Bisericii);

- Fie prin dialog cu participanții despre tema studiată anterior, respectiv despre Biserica, adevărata comuniune cu Dumnezeu și cu semenii.

3. **Anunțarea temei și a scopului acesteia:**

- Astăzi vom consolida câteva elemente esențiale despre Sfânta Biserică privită ca locaș de închinare și cinstire a lui Dumnezeu.

4. **Tratarea/Desfășurarea activității** (prin aplicarea metodei *Mesei rotunde*):

- Catehetul va relua conținutul temei printr-o prezentare Power Point sau printr-o lectură în care vor fi evidențiate părțile componente ale locașului de cult și semnificația acestora;

a. Vor fi formulate teme de dezbatere:

- Părțile componente ale clădirii bisericii;

- Corespondentul spiritual/transcendental al fiecărei părți arhitectonice;

b. Fiecare membru al grupului de cateheză va realiza o schiță de discuție pe foaia de hârtie;

c. Se vor expune punctele de vedere, pe rând, folosind argumente pertinente;

d. Catehetul are rolul de moderator și observator.

5. **Asocierea/Aprofundarea:**

- Vor fi marcați termenii-cheie esențiali ai dezbaterii.

6. **Fixarea informațiilor:**

- Fie prin întrebări și răspunsuri pe care membrii grupului și le adresează între ei, asistați de către catehet;

- Fie prin jocuri de grup.

7. **Evaluarea:**

- Aprecieri individuale și generale asupra implicării în activitate a membrilor grupului.

- Exprimarea impresiilor despre conținutul activității de către unii dintre participanți.

8. Încheierea activității:

- Recompense pentru participanți (iconițe/miruire sau o rugăciune pe care preotul să o citească pentru binele tuturor);
- Rugăciunea de încheiere *Cuvine-se cu adevărat* rostită sau cântată de toți.

PROIECT DE ACTIVITATE CATEHETICĂ

Ce este parohia?

Unitatea catehetică: Biserica/Parohia

Tema catehezei: Ce este parohia?

Sustinător: Pr. _____, parohia _____

Protopopiatul: _____

Metode de învățare: Știu/Vreau să știu/Am învățat, Studiul de caz, Termeni-cheie inițiali, prezentare Power Point/multimedia

Metoda de evaluare: R.A.I. (Răspunde-Aruncă-Interoghează)

Tipul activității: mixtă

Scopul activității: Conștientizarea și dobândirea unor cunoștințe despre *Parohia ortodoxă*, ca structură administrativ-socială a Bisericii, în vederea formării comportamentului creștin.

SCENARIUL CATEHETIC

Organizarea activității:

- **Salutul și rugăciunea** de început. Intonarea unui cântec religios.

PREGĂTIREA APERCEPTIVĂ

- **Introducerea în activitatea catehetică:** Se va realiza printr-un scurt dialog preot/participanți având ca temă *Anul omagial al misiunii parohiei și mănăstirii azi* (2015), cu referire

succintă la tema catehetică precedentă, *Ce este Biserica?* (generalități). Introducerea poate fi inclusă și în **prezentarea PowerPoint**.

Introducerea poate fi făcută și printr-un **Joc de „spargere a gheții”** gen *Eu azi mă simt...* (fiecare spune cum se simte în acel moment sau cum s-a simțit în ziua respectivă), sau *Ceva bun și frumos* (unul sau mai mulți participanți povestesc câte o experiență pozitivă pe care a(u) trăit-o recent), sau *Ecusonul* (fiecare participant primește o foaie de hârtie de mărimea unei cărți de vizită/post-it. Pe ea își vor scrie pe verticală prenumele cu litere de tipar, apoi vor completa fiecare literă cu propriile trăsături de caracter – Exemplu: V L A D Vesel, Liniștit, Amuzant, Distractiv. În final fiecare va realiza pe aceeași hârtie un desen reprezentativ pentru el. Urmează apoi prezentarea trăsăturilor în plen).

- Fiecare participant va primi o foaie tabelată cu trei coloane ca în exemplul de mai jos:

Știu	Vreau să (mai) știu	Am învățat

ANUNȚAREA TEMEI

- **Anunțarea temei și a scopului acesteia:** *Astăzi vom încerca să găsim răspunsul la o nouă întrebare, în ceea ce privește Biserica în ansamblul ei, și anume: **Ce este parohia?***

TRATAREA

- **Desfășurarea activității / ETAPE** în realizarea activității:

1. Toți credincioșii vor completa pentru început, prima rubrică (*Știu*) cu informațiile pe care le cunosc despre parohie.

Preotul poate interveni în sprijinul acestora cu întrebări sau cu informații ajutătoare.

2. După ce preotul a anunțat tema care urmează a fi discutată, continuă cu prezentarea unor **noțiuni generale despre subiect**.

Pe tot parcursul prezentării, termenii noi sau mai puțin cunoscuți credincioșilor (maxim 6) vor fi evidențiați (pe flipchart sau direct în prezentarea Power Point) și explicați pe înțeles.

✓ Se vor lectura (selectiv) articole din *Statutul pentru organizarea și funcționarea BOR*, cu referire la *Parohie* (art. 43-48).

✓ **Definiția parohiei:** *comunitatea creștinilor ortodocși, clerici și mireni, situată pe un anumit teritoriu și subordonată centrului eparhial din punct de vedere canonic, juridic, administrativ și patrimonial, condusă de un preot paroh numit de chiriarhul (arhiepiscopul sau episcopul) eparhiei respective.*

✓ **Idei principale:**

- **Scurt istoric** (se pot aminti succint câteva mărturii scripturistice și patristice despre primele comunități creștine):

- Încă din primele zile ale istoriei sale, creștinismul a fost comunitar, comunitate al cărei nucleu era format de predicarea Cuvântului, de rugăciune, de Euharistie (Fapte 2, 41-47).

- Apariția primelor comunități parohiale în sec. III-IV.

- În secolul al V-lea Teodoret al Cyruului (392-458), scria papei Leon cel Mare (440-461), că în eparhia lui înființase opt sute de parohii.

- Încă din primele zile ale Bisericii, mulțimea credincioșilor nu aveau decât o inimă și un suflet (Fapte 4, 32), stăruiind la templu într-un cuget zi de zi (Fapte 2, 46); comunitatea avea toate în comun (Fapte 2, 44-46), se propovăduia cuvântul

lui Dumnezeu (Fapte 4, 33) și se săvârșea Sf. Euharisite (Fapte 2, 46).

- **Centrul parohiei este sfânta biserică**, iar viața ei o constituie lucrările sfinte săvârșite în biserică și în spațiul parohiei.

- **Structura administrativă** a parohiei: Preotul, Epitropul, Adunarea parohială, Consiliul Parohial, Comitetul parohial (pot fi amintite prevederi din Statutul BOR cu privire la organizarea parohiei, art. 49-68). **De reținut:** Comunitățile apostolice și post-apostolice prezentau un larg evantai de funcții, de activități și de slujiri, care contribuiau la întărirea și extinderea Bisericii.

Pentru o mai bună înțelegere a mesajului catehetic, preotul poate prezenta și istoricul propriei parohii, mai aproape de sufletul credincioșilor.

3. Participanții vor asculta cu atenție ideile prezentate și vor completa în același timp a doua rubrică din tabel (Vreau să mai știu).

RECAPITULAREA

➤ **Fixarea informațiilor**

4. Fixarea cunoștințelor se va face prin metoda **R.A.I.** (Răspunde – Aruncă – Interoghează) astfel:

- Preotul împreună cu credincioșii se vor implica într-un joc de aruncare a unei mingi mici și ușoare de la unul la altul.
- Cel care aruncă mingea trebuie să pună o întrebare din lecția predată celui care o prinde.

Pentru a nu crea blocaje în desfășurarea activității, cauzate de emoții sau de anumite tensiuni ale participanților, este indicat ca întrebările ce urmează a fi adresate să fie afișate pe tot parcursul jocului pe ecran sau pe flipchart.

- Cel care prinde mingea răspunde la întrebare și apoi aruncă mai departe altui participant, punând o nouă întrebare. Evident interogatorul trebuie să cunoască și răspunsul întrebării adresate.

- Preotul supraveghează desfășurarea jocului și în final lămurește problemele la care nu s-au găsit soluții.

Exemple de întrebări:

- Ce este parohia?
- Când au apărut primele comunități creștine?
- Ce reprezintă sfânta biserică pentru o parohie?
- Care este structura administrativă a parohiei?
- Cine conduce/administrează parohia?
- De ce parohia se aseamănă cu o familie mare?
- Cine sunt membrii parohiei?

.....

ASOCIEREA

- **Parohia – o mare familie**, în care să dăinuie tot ce e frumos și curat sufletului de creștin, iar cele rele să dispară.

- Parohia este comunitatea în care membrii se găsesc în comuniune unii cu alții, pe de o parte, iar pe de altă parte, toți și fiecare în parte, în comuniune cu Dumnezeu.

GENERALIZAREA

5. Discuția finală, condusă de preot și realizată prin contribuția tuturor participanților, va avea rolul de a concluziona ideile surprinse și de a evidenția progresul în ceea ce privește dobândirea de noi cunoștințe. Au loc **dezbateri și lămuriri**.

6. Participanții scriu concluziile învățării în rubrica *Am învățat*.

APLICAREA

➤ Evaluarea / Concluzii

- Aprecieri individuale și generale asupra implicării în activitate a membrilor grupului.
- Exprimarea impresiilor despre conținutul activității de către unii dintre participanți (prin completarea unui **chestionar**).

➤ Încheierea activității

Rugăciunea de încheiere *Cuvine-se cu adevărat* rostită sau cântată de toți participanții.

Observații:

- Activitatea este gândită pentru a fi realizată în orice locație și pentru un grup eterogen (din punct de vedere al pregătirii profesionale și al nivelului de vârstă), adică pentru majoritatea situațiilor.

- Este recomandat ca toate activitățile catehetice să fie susținute și de o prezentare multimedia (Power Point, audio-video), pentru a le spori atractivitatea și pentru stimularea interesului participanților.

Programa catehetică a fost alcătuită sub coordonarea
Pr. dr. prof. Bogdan Racu, inspector
pentru învățământ și cateheză în cadrul
Sectorului Învățământ al Arhiepiscopiei Iașilor

Au colaborat:

- Pr. dr. Mihail Roșu, Parohia „Duminica Tuturor Sfinților” Pocreaca, protopop al Protopopiatului Iași 3;
Pr. dr. prof. Cristian Alexandru Barnea, Parohia „Sf. Ap. Toma” Iași, Protopopiatul Iași 1, inspector pentru disciplina Religie, Inspectoratul Școlar Județean Iași;
Pr. Vasile Cristian, Parohia „Adormirea Maicii Domnului” Uricani, Protopopiatul Iași 1;
Pr. dr. Neculai Dorneanu, Parohia „Sf. Mahramă și Sf. Martiri Brâncoveni” Iași, Protopopiatul Iași 2;
Pr. Iulian Andrei, Parohia „Sf. Ier. Nicolae” Bohotin, Protopopiatul Iași 2;
Pr. George Ciprian Bamboi, Parohia „Acoperământul Maicii Domnului” Pietrărie, Protopopiatul Iași 3;
Pr. Marius Tabarcea, Parohia „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” Poienița, Protopopiatul Pașcani;
Pr. Marius Ștefan, Parohia Gănești, Protopopiatul Pașcani;
Pr. Constantin Patacă, Parohia „Sf. Trei Ierarhi” Nicolae Bălcescu, Protopopiatul Hârlău;
Pr. Marius Babiuc, Parohia „Izvorul Tămăduirii” Siliștea Stăuceni, Protopopiatul Botoșani;
Pr. Ionuț Bogdan Simionică, Parohia „Intrarea Domnului în Ierusalim” Mesteacăn, Protopopiatul Botoșani;
Pr. Daniel Precob, Parohia „Sf. Împ. Constantin și Elena” Dorohoi, Protopopiatul Dorohoi;
Pr. prof. Georgel Chichioacă, Parohia „Nașterea Maicii Domnului” Trestiana - Dorohoi, Protopopiatul Dorohoi;
Pr. Cristian Dumitraș, Parohia „Sf. Arh. Mihail și Gavriil” Miron Costin, Protopopiatul Săveni;
Pr. Ștefan Zaharia, Parohia „Sf. Nicolae” Conțești - Girov, Protopopiatul Piatra Neamț;
Pr. Leonte Lehaci, Parohia „Sf. Împ. Constantin și Elena” Negrești, Protopopiatul Piatra Neamț;
Pr. Mihai Ursachi, Parohia „Sf. Trei Ierarhi” Lunca, Protopopiatul Ceahlău;
Prof. Fulvia Horobet, profesor de Religie la Școala „Elena Cuza” din Iași.